

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΙΚΟ ΣΟΦΙΣΤΗ

Γιώργος ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Διδάσκων Τμήματος Φιλοσοφίας Ε.Κ.Π.Α.

Ο πλατωνικός *Σοφιστής*, ένας διάλογος που παλαιόθεν είναι συνυφασμένος με τη φήμη της δυσκολίας του, χαρακτηρίζεται ως γνωστόν από τη συνύπαρξη και τη διαπλοκή δύο επιμέρους θεματικών: της αναζήτησης του ορισμού του σοφιστή αφ' ενός (πβ. 216 a 1-231 e 7, 264 b 11-268 d 5) και του λόγου περί του όντος, αφ' ετέρου (πβ. 232 a 1-264 b 10), ο οποίος κατά την εκδίπλωσή του καταλήγει και σε μια ορισμένη θεμελίωση (χωρίς τελειωτικό ορισμό) της διαλεκτικής (πβ. 251 a 5-260 b 4, 253 d 1-e 3). Η προφανής ιδιαίτερη φιλοσοφική σπουδαιότητα του δεύτερου πεδίου – όπου ενσωματώνονται και άλλα σημαντικά ερωτήματα που κατέχουν εξέχουσα θέση στον πλατωνικό στοχασμό, όπως η σχέση όντος και απεικόνισής του (πβ. 232 a 1-237 a 2) και κατ' επέκταση όντος και μη-όντος (πβ. 237 a 3-239 a 11), η αναγκαιότητα της παρουσίας κατηγορημάτων στην εννοιακά προσανατολισμένη χρήση της γλώσσας (πβ. 251 a 5-252 d 14), η θεμελιωμένη διάκριση μεταξύ αληθών και εσφαλμένων προτάσεων (πβ. 261 a 5-263 d 5) και μεταξύ διαφορετικών ψυχονοητικών ικανοτήτων (πβ. 263 d 6-264 b 10) – έχει κατ' ανάγκη αφήσει τη σφραγίδα της στη διαμόρφωση μιας κυρίαρχης τάσης στον αντίστοιχο ερμηνευτικό προβληματισμό, η οποία εστιάζει στην ανάδειξη του πλούτου των υψηλών υπό πραγμάτευση φιλοσοφικών ζητημάτων, καταλήγοντας να εντάσσει (ή μάλλον να υπάγει) σ' αυτό το πεδίο (που θα το προσδιορίζαμε στην ευρύτητά του ως οντολογικό-γνωσιολογικό-μεθοδολογικό) και την έρευνα περί τον ορισμό του σοφιστή ως ένα ζήτημα περιορισμένης φιλοσοφικής εμβέλειας – και, μάλλον δευτερευόντως, άντλησης πραγματολογικού ενδιαφέροντος πληροφοριών.

Τέτοιου είδους προσεγγίσεις είναι βεβαίως σημαντικές και ενδιαφέρουσες, ωστόσο λόγω του τρόπου διαμόρφωσής τους δεν δύνανται να αποτυπώσουν επαρκώς την ενότητα μορφής και περιεχομένου του διαλόγου. Απόψεις που σχηματοποιούν το σύνολο του περιεχομένου σε μια σχέση μεταξύ περιβλήματος (ορισμού του σοφιστή) και πυρήνα (οντολογικής θεωρίας), δέχονται βεβαίως τη συνύπαρξη των διαφορετικών πεδίων, όμως μάλλον περιορίζονται στην υποδήλωση μιας μάλλον εξωτερικής μεταξύ τους σχέσης (πβ. φερ' ειπείν τις κλασικές πλέον προσεγγίσεις των Νάτορπ και Χάιντεγκερ). Με άλλα λόγια τείνουν να παρακάμπτουν ή να παραθεωρούν τις οδούς της εννοιακής αναγκαιότητας που οδηγούν από το ένα πεδίο και από το ένα ζήτημα

στο άλλο. Στον αντίποδα τέτοιας κατεύθυνσης προσεγγίσεων θα επιχειρήσουμε να μιλήσουμε με τρόπο θεμελιωμένο για την ενότητα του *Σοφιστή* στο σύνολό του αναδεικνύοντας τις διαλεκτικές προκλήσεις (ανοιχτά διακυβεύματα προς τα οποία στρέφεται ad hoc η διαλεκτικά αρθρωμένη φιλοσοφική αναζήτηση) ως διαρκώς επανερχόμενη ενοποιό έννοια, η οποία γεφυρώνει επαρκώς, όπως σκοπεύουμε να δείξουμε, τόσο τα βασικά ζητήματα μεθόδου, όσο και τα βασικά ζητήματα περιεχομένου.

Η παρούσα εισήγηση συγκεκριμενοποιεί και ερευνά περαιτέρω ζητήματα που προέκυψαν κατά την εκπόνηση της πρόσφατης ολοκληρωμένης έκδοσης του διαλόγου (πβ. Πλάτων, *Σοφιστής*, μτφρ.-σχόλια-επίμετρο Γ. Η. Ηλιόπουλος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2021).